

UNIVERSITATEA AGRARĂ DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 631.115.1(478)

SEMIONOVA ELENA

**DEZVOLTAREA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE FAMILIALE
DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII
EUROPENE**

521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT (în agricultură)

Autoreferatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2018

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei ”Business și administrare” a Universității Agrare de Stat din Moldova.

Conducător științific:

CIMPOIEȘ Dragoș, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar interimar, UASM.

Referenți oficiali:

PARMACLI Dmitrii, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, USC

IGNAT Anatolie, doctor în științe economice, conferențiar universitar, INCE

Componența Consiliului științific Specializat:

TIMOFTI Elena, **președinte**, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, UASM

SÂRBU Olga, **secretar științific**, doctor în științe economice, conferențiar universitar, UASM

CATAN Petru, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, Universitatea Slavonă

SÂRBU Ion, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, ASEM

DOGA Valeriu, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, INCE

Susținerea tezei va avea loc la data de 14 septembrie 2018, ora 14.00 în ședința Consiliului Științific Specializat D 60.521.03-10 din cadrul Universității Agrare de Stat din Moldova, pe adresa: mun. Chișinău, MD2049, str. Mircești, 42, etajul III, sala 326.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Republicană științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Moldova și la pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).
Autoreferatul a fost expediat la 3 august 2018.

Secretar științific

SÂRBU Olga

al Consiliului Științific Specializat:

doctor în științe economice, conferențiar universitar

Conducător științific:

CIMPOIEȘ Dragoș

doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar interimar

Autor:

SEMIONOVA Elena

I. REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Agricultura este baza asigurării activității vitale a populației în Republica Moldova. Asigurarea populației cu produse alimentare necesare și materii prime pentru industria ușoară și alimentară se referă la funcțiile fundamentale ale sectorului agrar al economiei naționale. Cercetările științifice în acest domeniu sunt orientate spre căutarea rezervelor creșterii eficienței economice a funcționării agriculturii și servesc drept argumentare în desfășurarea politicii agrare și optimizarea structurii de producție.

În prezent, în sectorul agrar al economiei naționale activează două categorii de producătorilor agricoli: individuali și corporativi. Evident că, din cauza diferențelor semnificative în mărimea lor, acestea au o contribuție diferită în producția de produse agricole, o abordare specifică a relațiilor de piață, posedă raporturi inegale și calitatea resurselor utilizate și, de asemenea, dispun de tendințe opuse de dezvoltare în anumite regiuni ale țării.

De asemenea, e de remarcat faptul că aceste categorii de producători sunt foarte diverse în raport cu condițiile activității de piață, rolul de asigurare a populației cu produse alimentare, optimizarea eficienței utilizării mijloacelor de producție și a resurselor de muncă, precum și mărimea, resursele financiare și formele de proprietate. Astfel, va fi oportun să fie dezvoltat un mecanism specific de sprijin de stat pentru exploatațiile agricole familiale, ținând cont de caracteristicile lor individuale.

În sprijinul acestui mecanism poate servi metoda de evaluare a nivelului de dezvoltare a agenților economici din mediul rural, care permite în mod selectiv desfășurarea politicii agrare prin promovarea celor mai buni producători. Elaborarea abordărilor teoretice propuse presupune studierea contribuției resurselor de producție în baza funcției de producție și a metodelor parametrice de atribuire a ratingului.

Există trei componente de bază ale localităților rurale, care determină dezvoltarea gospodăriilor agricole: economică, ecologică și socială. Modelele matematice care asigură creșterea durabilă a componentelor în zonele rurale, pot servi drept o justificare adecvată pentru politica agrară. Ca urmare a analizei economico-financiare a activității unităților agricole, inclusiv exploatațiilor agricole familiale, putem identifica modalitățile de optimizare a formelor de gospodărire care depind în totalitate de politica financiar-creditară implementată în Republica Moldova.

Pentru optimizarea stării financiar-economice a gospodăriilor țărănești este necesar de a pune în aplicare gruparea agenților economici după parametrii activității economice și a susceptibilității la relațiile de piață. Tipologia întreprinderilor agricole constituie o temelie pentru

elaborarea mecanismului de stimulare în sectorul agrar și permite utilizarea rațională a resurselor financiare. Tipurile evidențiate ale exploatațiilor agricole dispun de indicatori specifici privind activitatea financiară, economică și socială, precum și servesc drept bază în desfășurarea politicii economice.

În acest sens, o evaluare obiectivă a nivelului de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale vizează căutarea căilor și a măsurilor de îmbunătățire a rezultatelor activității tuturor categoriilor de producători. În aplicarea măsurilor recomandate pentru a fi utilizate în această lucrare pentru exploatațiile agricole familiale, putem presupune o utilizare mai eficientă a resurselor, creșterea profitabilității gospodăriilor, efectuarea reproducerii lărgite în ramurile agriculturii, sporirea calității producției vegetale și animale și asigurarea securității alimentare a Republicii Moldova.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Problemelor studiului dezvoltării localităților rurale i s-a acordat o atenție deosebită atât în lucrările economiștilor străini, cât și ale celor autohtoni în cadrul conceptului de realizare a unui echilibru stabil între resursele naturale și necesitățile regiunilor. În deosebi e cazul de menționat lucrările cercetătorilor autohtoni Cimpoeș D., Stratan A., Tomița P., Litvin A., Muravski A., Parmacli D., Timofti E., Bajura F., Doga V., Țurcanu P., precum și a savanților internaționali: Lerman Ț., Csaki C., Davidova S., Șumakova O., Zolina G., Denisov A., Truhaciov V., Gavrilescu D., Popescu A., Alexandri C., etc.

Trebuie remarcat faptul că pentru dezvoltarea problematicii de dezvoltare a sectorului agrar în Republica Moldova, este necesară o efectuare a unui studiu privind evaluarea nivelului de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale, care asigură securitatea alimentară și sunt un factor de dezvoltare rurală. Deoarece această abordare nu dispune de o argumentare metodologic conceptuală în lucrările economiștilor enumerați anterior, cea mai actuală necesitate pentru dezvoltarea problemelor politicii agrare poate deveni o descriere teoretică a modelului de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale. Analiza datelor din literatură cu privire la dezvoltarea durabilă a zonelor rurale a demonstrat necesitatea stringentă de a elabora recomandări practice pentru optimizarea politicii agrare și asigurarea unei combinații armonioase de abordări teoretice cu practica în întreprinderile agricole. Astfel, pentru a îmbunătăți abordările metodologice în creșterea eficienței economice a exploatațiilor agricole familiale, este necesară dezvoltarea teoretică și practică a tipologiei exploatațiilor agricole familiale. Prin urmare, abordarea de rating prezentată în această lucrare reprezintă o verigă importantă în dezvoltarea cercetărilor economice în sectorul agrar al Republicii Moldova [3].

Scopul și obiectivele lucrării. *Scopul* studiului este de a identifica modelele de optimizare a exploatațiilor agricole familiale în Republica Moldova și de a elabora recomandări pentru ridicarea eficienței economice. În conformitate cu acest scop, au fost stabilite următoarele *obiective* principale:

- a rezuma materialul teoretic și în această bază a formula dispoziții-cheie privind dezvoltarea durabilă a exploatațiilor agricole familiale;
- a prezenta utilizarea practică a metodei de rating în baza analizei frontierelor stohastice;
- a examina criteriile de evaluare a autosuficienței financiare în complexul agroindustrial în vederea îmbunătățirii acordării împrumuturilor exploatațiilor agricole familiale;
- a elabora tipologia pentru optimizarea mecanismului de stimulare în sectorul agrar;
- a prezenta recomandări argumentate din punct de vedere științific pentru perfecționarea dezvoltării durabile și susținerea exploatațiilor agricole familiale în Republica Moldova.

Metodologia cercetării științifice include abordările de analiză, sinteză, metoda de evaluare a ratingului și metoda parametrică a frontierei stohastice.

Noutatea și originalitatea științifică a studiului constă în elaborarea unei noi abordări vizând evaluarea nivelului de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale, bazate pe analiza frontierelor stohastice. Sunt identificați factorii, care permit de a îmbunătăți activitatea agricolă în baza funcției de producție Cobb - Douglas și sunt calculate valorile optime ale resurselor pentru exploatațiile agricole familiale.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în evaluarea unei abordări parametrice de rating pentru optimizarea structurii exploatațiilor agricole familiale în contextul armonizării politicii agrare a Republicii Moldova. Este dezvoltată o tipologie a exploatațiilor agricole familiale pentru a identifica grupuri omogene care pot servi drept criteriu pentru distribuirea asistenței financiare.

Semnificația teoretică a cercetării constă în examinarea conceptului dezvoltării durabile a zonelor rurale, precum și în elaborarea criteriilor de evaluare a eficienței economice a exploatațiilor agricole familiale. În lucrare a fost determinată dependența funcțională dintre nivelul de dezvoltare și indicatorii social-economici ai gospodăriilor din localitățile rurale.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în utilizarea metodei de rating-ului propusă pentru evaluarea nivelului de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale. Aceasta va permite organelor de conducere din sectorul agrar de a perfecționa mecanismul subvenționării producătorilor agricoli în vederea optimizării distribuirii resurselor financiare. Metoda parametrică elaborată poate servi criteriu pentru evidențierea exploatațiilor agricole familiale care sunt mai atractive din punct de vedere a investițiilor și subvenționării. Mecanismul

stochastic descris în teză dă posibilitate de a determina volumul optimal al resurselor financiare necesare pentru investire în sectorul agrar.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere sunt următoarele:

- utilizarea metodei de rating propuse pentru a determina nivelul de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale, ceea ce va permite identificarea celor mai atractive gospodării din punctual de vedere a investițiilor și subvențiilor;
- dezvoltarea unei tipologii a producătorilor agricoli și propunerea unei abordări individuale de îmbunătățire a politicii agrare în Republica Moldova;
- înaintarea recomandărilor privind optimizarea potențialului resurselor și creșterea competitivității producției agricole a exploatațiilor agricole familiale în condițiile economiei de piață.

Implementarea rezultatelor științifice. Materialele tezei au fost implementate în cadrul proiectului științific instituțional 15.817.05.31A Dezvoltarea durabilă a spațiului rural al Republicii Moldova în perspectiva integrării în Uniunea Europeană».

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele studiului științific au fost prezentate, discutate și aprobate în reviste științifice, la conferințe științifice naționale și internaționale și simpozioane.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele obținute au fost publicate în 11 articole științifice cu un volum de pagini de 5,1 c.a.

Volumul și structura tezei constă din: adnotare (în limbile română, rusă și engleză), introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din 139 titluri, 8 anexe, 139 pagini din textul de bază, 50 de figuri, 26 tabele.

Cuvintele-cheie: exploatații agricole familiale, tipologie, împrumuturi, subvenții, rating, dezvoltare durabilă.

II. CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** sunt definite actualitatea temei tezei, scopul și obiectivele lucrării, noutatea științifică, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, principalele rezultate ale lucrării, implementarea rezultatelor și aprobarea acestora și sumarul compartimentelor tezei.

În **Capitolul I** al tezei - „Bazele teoretice ale funcționării exploatațiilor agricole familiale“, au fost investigate conceptele de bază și esența economică a exploatațiilor agricole familiale, luând drept exemplu cercetările oamenilor de știință străini și autohtoni.

Exploatațiile agricole familiale, care sunt o formă organizatorico-juridică distinctă a antreprenoriatului individual și un subiect al relațiilor juridice funciare, financiare și civile cu următoarele trăsături caracteristice:

- reprezintă suma a trei componente: complex de proprietate, terenul de pământ și cetățenii, care se unesc pentru organizarea activității agricole și alte activități legate de aceasta;
- se manifestă în calitate de subiect economic individual cu drepturi și responsabilități;
- este subiect al activității de antreprenoriat, ale cărui drepturi și îndatoriri sunt stabilite prin lege.

În contextul Anului Internațional al exploatațiilor agricole familiale 2014, Organizația Națiunilor Unite a propus principii comune care definesc agricultura familială (care include toate bazele familiale ale agriculturii): „Exploatația agricolă familială include toate tipurile de activitate agricolă familială și acoperă mai multe domenii de dezvoltare rurală. Agricultura familială este o modalitate de organizare a producției agricole, forestiere, pescărești și de pășuni, realizată și gestionată de familie și bazată în principal pe munca membrilor de familie, atât femei cât și bărbați. Familia și ferma sunt legate între ele, dezvoltă și integrează funcții economice, ecologice, sociale și culturale și, prin urmare, aceste principii sunt trecute într-o definiție strictă care poate fi utilizată în scopuri statistice și politice în toate regiunile” [7].

Anume activitatea exploatațiilor agricole familiale este o forma predominantă a gestionării agriculturii în lume - reprezintă mai mult de 80% din toate gospodăriile. Elementul cheie este familia și membrii familiei care nemijlocit activează în gospodărie și o administrează. Activitatea familială a gospodăriilor de fermieri poate fi foarte diversă: de la producerea produselor alimentare de bază și gospodăria naturală, până la gospodăriile pe deplin orientate spre piață, care deseori utilizează tipuri intensive de gospodărire și tehnologii moderne, care au schimbat rolul fermierului și gradul de implicare a familiei sale. În lume există peste 500 de milioane de exploatații agricole familiale; conform datelor FAO, anume ele produc peste 70% din totalul produselor alimentare din lume.

În elaborarea definiției exploatațiilor agricole familiale, FAO a efectuat o examinare aprofundată a literaturii de specialitate pe această temă și a identificat principalele caracteristici ale exploatațiilor agricole familiale. Au fost identificate câteva particularități care caracterizează exploatațiile agricole familiale:

- a) libertatea de a alege un loc de muncă;
- b) transmiterea proprietății din generație în generație;
- c) legătura cu rudenția sau căsătoria.

Definind punctele forte, semnificația și problemele activității familiale a gospodăriilor de fermieri, trebuie remarcat faptul că, la fel ca și alți fermieri, fermierii familiali lucrează în condiții de risc și incertitudine, ceea ce este tipic pentru sectorul agrar. Ei se confruntă cu o climă extremă (secetă, inundații) și cu piața (prețul). Dar totodată, fermierii familiali au trăsăturile caracteristice care constau în păstrarea structurii, funcțiilor și componentelor lor personale.

În Capitolul II – **“Stadiul actual și nivelul de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale în Republica Moldova”** - sunt examinați indicatorii socio-economici ai funcționării exploatațiilor agricole familiale și este elaborat un indicator economic al nivelului de dezvoltare al exploatațiilor agricole familiale, ceea ce permite de a optimiza structura lor în contextul integrării europene. Calculul acestui indicator se efectuează utilizând o abordare de rating parametric, care se bazează pe metoda frontierei stohastice.

Republica Moldova face parte din țările cu agricultură dezvoltată. În țară, aproximativ 60% din populația ocupată activează în sectorul agrar. Solurile fertile (cernoziomurile), ocupând aproximativ 75% din teritoriul republicii și condițiile climatice favorabile au determinat orientarea agrară a economiei naționale. De aici reiese și locul deosebit pe care îl are complexul agroalimentar (agricultura, industria de prelucrare a producției agricole, ramurile care furnizează utilaj prestează agriculturii servicii cu caracter industrial), în economia națională a Republicii Moldova [2].

Exploatațiile agricole familiale (EAF) este un concept general, care include loturile de pe lângă casă (LC) și gospodăriile țărănești (de fermieri) (GȚ), care acoperă mai multe direcții de dezvoltare a localităților rurale și în plus exercită o serie de funcții sociale importante, contribuie la păstrarea modului de viață rural, care este purtătorul tradițiilor și valorilor naționale. EAF organizează producția agricolă, care este desfășurată și gestionată de o familie și se bazează în special pe munca membrilor familiei. Relația dintre familie și economie dezvoltă și integrează funcțiile economice, ecologice, sociale și culturale.

Chestionarul gospodăriei casnice este una din lucrările complexe din domeniul statisticilor agricole pentru anumite regiuni ale Republicii Moldova. Colectarea datelor cu caracter personal s-a desfășurat în perioada noiembrie-decembrie 2015, care a fost efectuată de către colaboratorii Universității Agrare de Stat din Moldova, în cadrul proiectului științific instituțional 15.817.05.31A „Dezvoltarea durabilă a localităților rurale în Republica Moldova în contextul integrării europene”. Succesul acestui chestionar a fost realizat datorită producătorilor agricoli care, prin furnizarea corectă a informației viabile necesare, au contribuit la obținerea

datelor calitative. Acest studiu a implicat 938 de respondenți din 9 raioane: Ialoveni, Căușeni, Briceni, Călărași, Orhei, Telenești, Ștefan Vodă, Cahul, Ocnița (figura 1).

Figura1. Raioanele de cercetare

Sursa: Proiectul institutional 15.817.05.31A

Chestionarul oferă oportunitatea de a studia starea și structura exploatațiilor agricole familiale din diferite regiuni ale țării. Au fost examinați următorii indicatori: mărimea exploatației, utilizarea terenurilor, tipurile de culturi cultivate, efectivul și tipurile de animale, tehnica și utilajul agricol, utilizat în gospodărie, precum și forța de muncă angajată în activitățile agricole. Această informație este de o importanță deosebită pentru determinarea nivelului de dezvoltare al exploatației agricole familiale, și reflectă, de asemenea, starea localităților rurale.

Ca indicator al nivelului de dezvoltare al exploatațiilor agricole familiale, pot fi utilizați indicatori economici ai productivității, bazați pe funcția de producție, a eficienței, bazate pe indici și ai competitivității, care rezultă din relația dintre oferta și cererea de pe piață.

În această lucrare, evaluarea nivelului de dezvoltare este determinată folosind metoda de analiză a frontierei stohastice. La baza metodei utilizate stă funcția de producție Cobb-Douglas (figura 2).

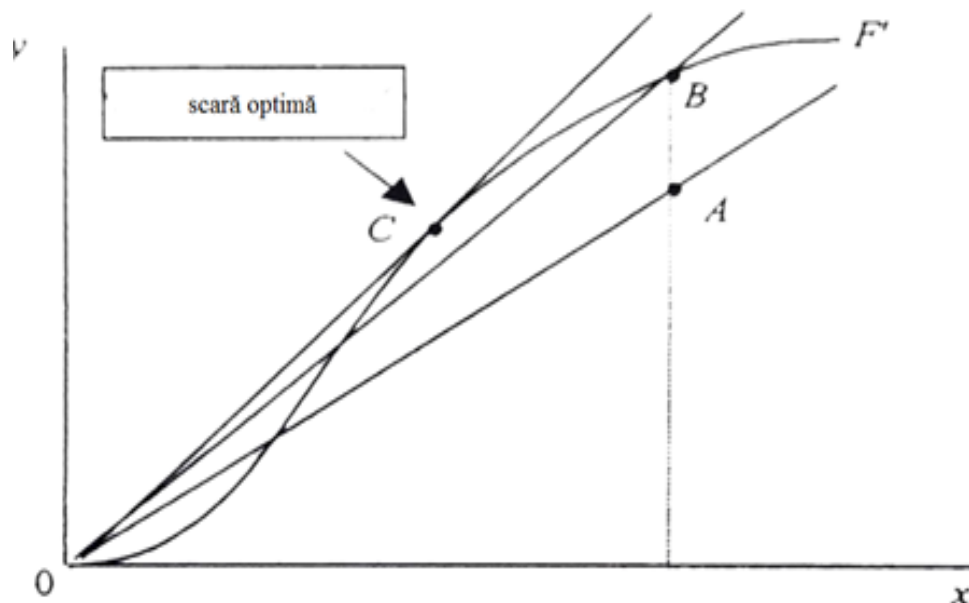

Figura 2. Funcția de producție Cobb – Douglas

În fig. 2, panta y / x este o măsură a productivității EAF din punctul A la deplasarea spre punctul efectiv B, panta razei OB va fi mai mare decât panta OA, presupunând o productivitate mai mare. Deplasarea din punctul A spre punctul C, unde raza OS este tangentă la funcția de producție, este însoțită de eficiența maximă a producției. Astfel, punctul C este o scară optimă din punct de vedere tehnic al eficienței. Procesul în orice alt punct mai jos de C este mai puțin eficient, ceea ce indică un nivel scăzut al dezvoltării. Modelul SFA (analiza frontierelor stohastice) estimează limita "adevărată" de producție și nu cea medie între toate gospodăriile, deoarece el la un grad maxim utilizează toate proprietățile funcției de producție. Dintre avantajele acestei metode, este posibil să se distingă evidența influenței asupra zgomotului statistic, precum și factorii, care din oarecare motive nu sunt incluși în model. În același timp, această metodă este complexă și necesită un eșantion mare de date, astfel încât rezultatele analizei să fie statistic corecte [8].

În calitate de variabile ale funcției de producție Cobb-Douglas, autorul a selectat următorii indicatori:

Y - venitul gospodăriei, mii lei;

X_1 - suprafața terenului prelucrat de gospodărie, ha;

X_2 - consumurile gospodăriei, mii lei.

Funcția de producție sub formă de translog poate fi reprezentată în următoarea formă:

$$\ln(Y_i) = \beta_0 + \beta_1 \ln(X_{1i}) + \beta_2 \ln(X_{2i}) + V_i + U_i \quad (1)$$

Pentru a calcula eficiența tehnică, în această lucrare a fost utilizat programul SFA_UASM cu abordarea Battese și Coelli [6]. Evaluarea nivelului de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale a fost realizată presupunând că U_i este distribuit de $iid N(0, \sigma_u^2)$.

În rezultatul procesării a 723 de gospodării pentru anul 2015, s-au obținut următoarele rezultate:

- sunt prezentate valorile elasticității pentru factorii care sunt incluși în model;
- este determinată eficiența tehnică a gospodăriilor pentru factorii examinați.

Tabelul 1. Nivelul de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale în dependență de suprafață, venit și costuri

Nº	Suprafața, ha	Costuri, lei	Venitul, lei	TE
1	3,05	24300	67000	0,5733
2	2,41	10300	25000	0,3760
3	2,9	200	15000	0,5423
4	2,48	36500	40000	0,4040
5	2,24	4450	5000	0,1364
6	1,99	3950	18000	0,3596
7	2,19	2950	77300	0,7261
8	0,38	1200	83000	0,7607
9	2,56	900	9200	0,3050
10	2,8	3890	53000	0,6413
11	2,23	7758	68000	0,6501
12	1,97	14100	24000	0,3417
13	1,41	6550	56000	0,6107
14	1,65	3400	3500	0,1088
15	4,63	8000	28700	0,4379
...				
723	1,9	1220	30000	0,5807
Medie aritmetică				0,5389

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Constanta β_0 își asumă valoarea 0.918. În timp ce β_1 , care este responsabilă pentru suprafața gospodăriei, își asumă o valoare de - 0,052. Acest lucru ne sugerează că suprafața gospodăriei influențează negativ asupra nivelului de dezvoltare și eficienței. De exemplu, dacă mărim suprafața prelucrată cu 1%, atunci venitul scade cu 0,052%.

În ceea ce privește constanta β_2 , care este responsabilă pentru consumurile din gospodărie, atunci valorile pozitive de 0.285 indică faptul că utilizarea resurselor suplimentare

sporește nivelul de dezvoltare a gospodăriei. De exemplu, dacă mărim costurile cu 1%, atunci venitul gospodăriei crește cu 0.285.

Valoarea medie a eficienței tehnice pentru acest eșantion este de 0,538, ceea ce corespunde rezultatului așteptat al activității exploatațiilor. De exemplu, gospodăria cu nr. 499 se caracterizează prin valoarea maximă a randamentului - 0,8745, raporturi favorabile ale terenului cultivat - de 0,65 ha, și volumul costurilor de 23,2 mii lei. Gospodăria cu numărul 390 constă din cele mai rele valori ale raportului dintre terenurile cultivate - 0,91 ha și volumul costurilor - 2,4 mii lei, ceea ce influențează valoarea eficienței - 0,044.

De exemplu, în tabelul 1, fermierul cu numărul 8 are un rating ridicat pentru evaluarea nivelului de dezvoltare al gospodăriei din contul utilizării eficiente a resurselor. Pentru gospodăria dată, costurile materiale constituie doar 1200 de lei în cazul suprafeței cultivate de 0,38 ha și un venit ridicat - 83000 de lei. Fermierul cu nr. 14 se caracterizează printr-un rating scăzut - 0.108, ceea ce indică un venit mic - 3.500 lei în cazul suprafeței cultivate de 1,65 ha. Costurile materiale mari indică alegerea culturilor de câmp cu valoare adăugată scăzută, precum și efectuarea unui management ineficient [1].

În Republica Moldova există circa 1614 de sate cu o populație de 2 milioane 42 mii de persoane, ceea ce constituie mai mult de jumătate din populația țării (57,5%). În ultimii ani se înregistrează o scădere treptată a populației din localitățile rurale. Moldova s-a confruntat cu o gravă criză demografică, ceea ce duce la dispariția aproximativ a patru sate pe an, sau echivalentul a 10 mii de mii de locuitori. Tipurile și caracteristicile familiilor în raport procentual, sunt prezentate în figura 3.

Conform fig. 3, există o schimbare a conceptului familiilor cu mulți copii. Dacă cu câțiva ani în urmă familiile cu trei sau patru copii era ceva obișnuit, acum cota lor nu atinge nici 10 la sută.

Marea majoritate a familiilor supuse investigațiilor sunt alcătuite din 2-3 persoane. Ponderea acestor familii atinge un maxim critic și este de aproximativ 70%. În timp ce procentul familiilor alcătuite din 7 persoane, ajunge doar la 0,90%. Unul dintre motivele care au dus la o scădere a natalității este situația financiară din familie. Demografii remarcă faptul că fiecare a cincea familie se confruntă cu problema întreținerii propriilor copii. Potrivit autorului, sprijinul statului în volumul în care există acum este insuficient. Deși suma unei indemnizații unice la naștere a crescut de 10 ori în ultimii 15 ani, ea nu este în măsură să acopere toate costurile necesare [10].

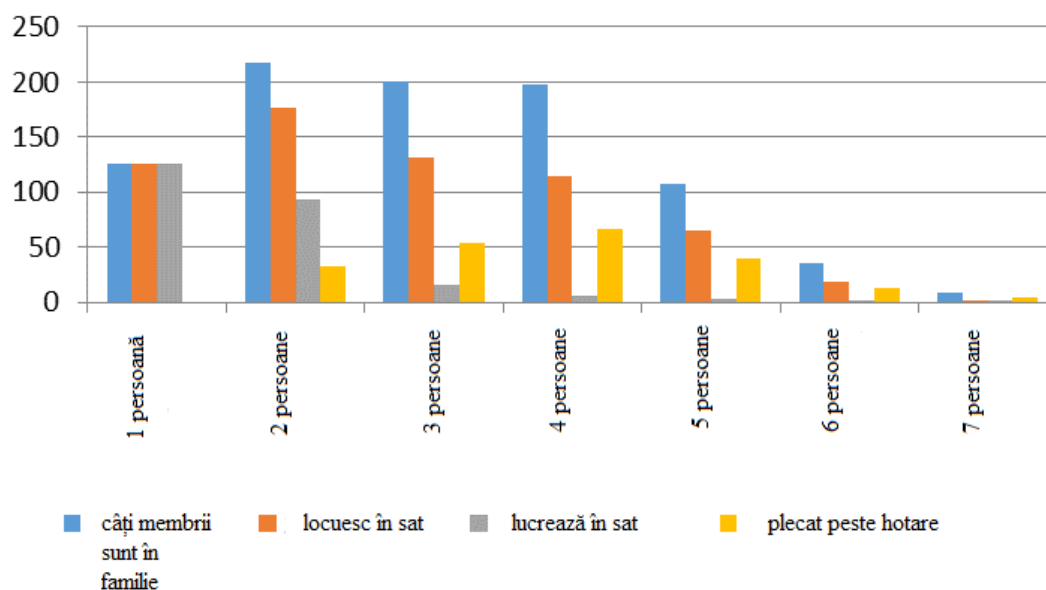

Figura 3. Componența familiei, persoane

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Nu iau în considerare munca în țară familiile formate din 3 sau mai multe persoane. Nu întâmplător, această categorie de familii înregistrează cea mai mare rată a migrației: 3 persoane - 26% și 4 persoane - 32%. La polul opus se află familiile cu o singură persoană care, de regulă, sunt pensionari. Anume în aceste familii este prezent un nivel ridicat de asigurare cu locuri de muncă în zonele rurale - 50%.

Educația - cel mai important factor, strâns legat de capacitatea de producție și de nivelul venitului total al gospodăriilor. Toate acestea afectează în cele din urmă bunăstarea gospodăriilor și creșterea economică în întreaga țară. Bunăstarea țărilor dezvoltate se bazează pe o populație cu o înaltă educație. Educația este un instrument important pentru extinderea drepturilor și îndatoririlor. O serie de studii empirice au demonstrat că, odată cu creșterea nivelului de educație, salariile cresc. Luând drept exemplu gospodăriile investigate, putem să examinăm nivelul de educație a conducătorilor (fig.4).

După cum reiese din informația prezentată în fig. 4, mai puțin de 20% din proprietarii de gospodării au studii medii incomplete. Învățământul superior incomplet constituie mai puțin de 9%, în timp ce învățământul superior - 10%. Este de remarcă faptul că 36% dintre proprietarii de exploatații agricole au indicat existența studiilor medii generale, ceea ce constituie cea mai mare cotă. De asemenea, o proporție semnificativă o constituie categoria cu studii medii speciale

- 27%. Anume nivelul educației conducătorului reflectă calitatea managementului gospodăriei, ceea ce duce la rezultate pozitive.

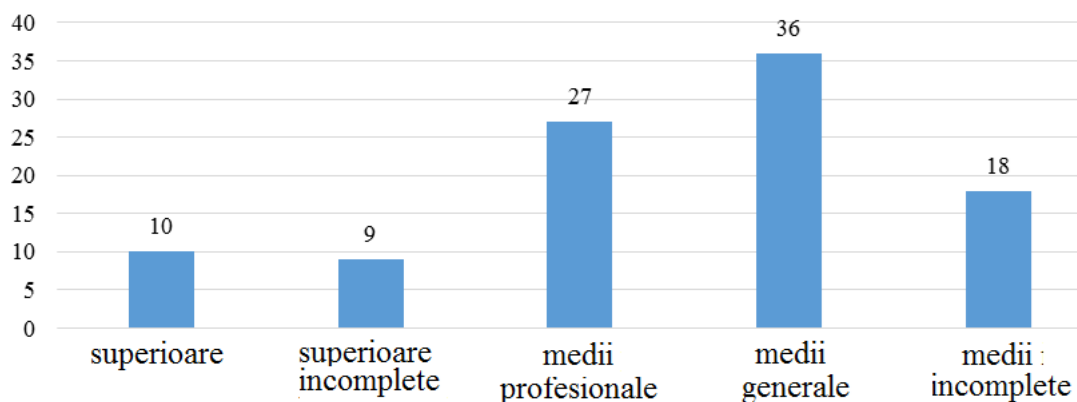

Figura 4. Conducătorii exploatațiilor agricole după nivelul de educație, %

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Importanța agriculturii în țară este asociată cu condițiile naturale și solurile fertile. Cernoziomul bogat reprezintă mai mult de 80% din terenurile agricole. Conform informației de la 1 ianuarie 2011, suprafața funciară a țării ocupă 3384,6 mii ha, iar terenurile agricole 2498,3 mii hectare, inclusiv pământuri arabile - 1.812,7 mii hectare și plantațiile perene - 298,8 mii hectare. Conform datelor eșantionului exploatații agricole familiale dispun de pământuri excelente pentru a obține recolte sporite (figura 5).

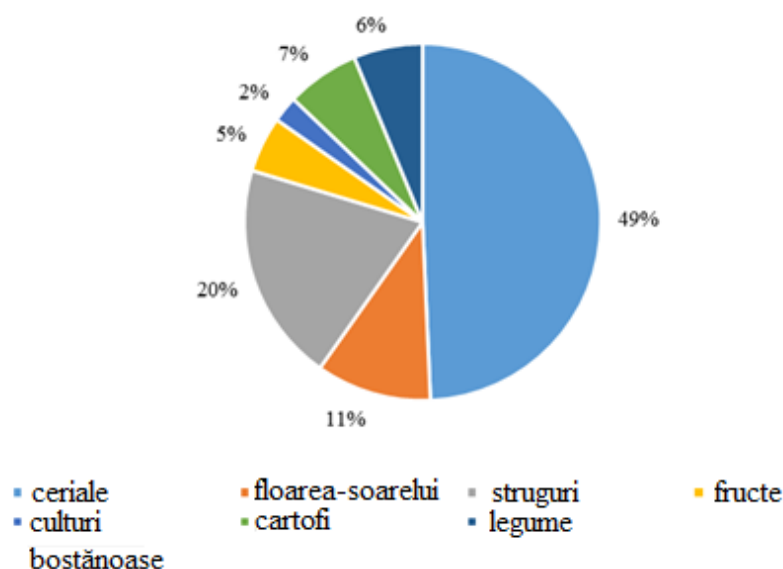

Figura 5. Structura producției exploatațiilor agricole familiale după culturile agricole, %

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Producția de produse vegetale se realizează în toate regiunile economice din țară. Creșterea eficienței economice a acestui proces este o sarcină actuală. Dimensiunea medie a terenurilor agricole individuale din Republica Moldova constituie 0,40 ha, în timp ce în eșantion această cifră este de 0,33 ha. Dimensiunea medie a terenurilor ce aparțin exploatațiilor agricole constituie 1,62 ha, adică cu 0,41 ha mai puțin decât dimensiunea expusă în eșantion - 2,03 ha. În general, gospodăriile cultivă culturi cerealiere - 49%, viță-de-vie - 20%, etc.

Cele mai mari suprafețe cultivate în exploatațiile agricole familiale se alocă pentru cereale, care ocupă jumătate din suprafață. Al doilea loc îi revine viilor - 20%, iar finisează această enumerare floarea-soarelui, ponderea căreia în cantitatea totală fiind de 11%. Cea mai mică parte a suprafeței însămânțate îi revine fructelor - 5% și bostănoaselor - 2%.

În calitate de caracteristică care descrie nivelul de dezvoltare a exploatațiilor agricole familiale, a fost selectată componenta stohastică a funcției de producție Cobb-Douglas. În indicatorul TE (eficiența tehnică), se iau în considerare atât resursele de producție, cât și concurența pe piață.

$$TE = e^{(-0,762 + 0,056\sqrt{X_1})} \quad (2)$$

Ca rezultat al procesării datelor eșantionului, a fost determinată o relație funcțională între nivelul de dezvoltare și suprafața exploatațiilor agricole, după cum se vede din fig. 6.

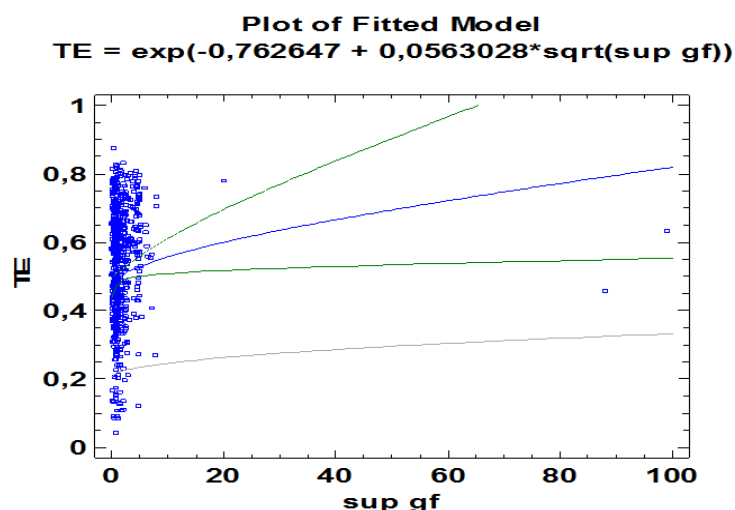

Figura 6. Dependența exploatărilor agricole familiale de TE

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Reieșind din analiză, elasticitatea factorului este egală cu 0,056 %. Creșterea suprafeței gospodăriei cu 1% va duce la o sporire a volumului producției agricole cu 5,6%. Aceasta indică o creștere a suprafeței cultivate în exploatarea agricole familiale și, prin urmare, o creștere a recoltei la hectar a produselor agricole, însoțită de un profit mai semnificativ.

Capitolul III – **“Creșterea nivelului de dezvoltare a exploatarea agricole familiale în condițiile economiei de piață”**, este reprezentat printr-un indicator fundamental nou – rating-ul stohastic al agentului economic, calculat în baza metodelor de frontieră. Tipologia elaborată a exploatarea agricole familiale prin identificarea grupurilor distincte permite îmbunătățirea indicatorilor eficienței economice pe calea sprijinului financiar al exploatarea agricole [4].

La efectuarea analizei cluster asupra indicatorilor examinați nu se răspândesc restricțiile, ceea ce permite utilizarea unui volum mare de diverse caracteristici de clasificare. Cu toate acestea, ca rezultat al grupării, pot apărea distorsiuni asociate cu disproporționalitatea variabilelor individuale. Pentru a elimina o astfel de situație, înainte de a efectua clusterizarea apare necesitatea standardizării datelor inițiale prin scăderea mediei și împărțirii la devierea standard. Ca rezultat, toți indicatorii devin echivalenți din poziția clarificării asemănării obiectelor examinate. Astfel, în studiile noastre, a fost efectuată o procedură de standardizare a datelor inițiale [5].

Analiza cluster a fost realizată utilizând metoda clasificării ierarhice. Pentru a obține o evaluare obiectivă la analiza cluster s-au utilizat valorile medii a indicatorilor. În calitate de criteriu al analizei de cluster pentru raioane după nivelul de dezvoltare a exploatarea agricole familiale, au fost selectate următoarele valori ale factorilor:

- venitul gospodăriei pentru perioada de raportare;
- consumurile gospodăriei (procurarea de animale, arenda terenurilor, transport, îngrășămintele minerale, mijloace de protecție a plantelor, semințe, lucrările mecanizate, combustibili și lubrifianți, impozitul funciar);
- suprafața exploatarea agricole, inclusiv a loturilor de pe lângă casă;
- resursele de muncă, inclusiv lucrătorii angajați;
- gradul de consum al producției agricole.

Datorită specificului cercetării, pentru efectuarea analizei ierarhice cluster a fost utilizată metoda lui Ward. Esența și avantajul ei în comparație cu alte metode constă în faptul, că în procesul de unificare sunt grupate astfel de clustere, care dau o creștere minimă a sumei de abateri pătrate. În linii generale, gruparea obiectelor printr-o metodă ierarhică poate fi efectuată

prin diverse funcții de distanță. În lucrarea prezentată, a fost utilizată funcția "distanța euclidiană" - măsura cea mai utilizată pentru calcularea distanței pe un plan între puncte.

$$dist = \sum_{i=0}^n (x_i + y_i)^2 \quad (3)$$

Analiza cluster, efectuată în baza a 706 de gospodării, a permis distingerea următoarelor trei tipuri de exploatații agricole familiale:

gospodăria naturală - produce produse pentru consum propriu, iar vânzarea poate fi numai în cazul necesității urgente de mijloace bănești;

exploatația familială - produce produse pentru consum propriu și vânzarea surplusului;

gospodărie comercială - producția este direcționată către vânzări și parțial pentru consum propriu. Lista de indicatori inițiali, precum și valorile lor medii pentru clusterele selectate sunt prezentate în tabelul 2.

Tabelul 2. Rezultatele analizei cluster ale exploatărilor agricole familiale

	Gospodărie naturală	Exploatare familială	Gospodărie comercială
Componența clusterului	21	371	314
Suprafața, ha	1,07	1,78	6,96
Resurse de muncă, pers.	2,35	3,20	12,05
Costuri, lei	2928	5516	76724
Venit, lei	44432	43812	254191
ponderea consumului personal, %	86	38	19

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Primul cluster cuprinde 2,97% din gospodării, ceea ce reprezintă cel mai scăzut indicator în comparație cu celelalte două. Principala diferență a acestui cluster este cea mai mică dimensiune a suprafeței terenului agricol, în legătură cu care se observă indicatori nesemnificativi privind resursele de muncă și consumuri. În acest tip de gospodării, se produce un volum mare de produse pentru consumul personal - 86%. În cazul unei suprafețe medii a gospodăriei de 1,07 hectare, se consumă circa 3 mii de lei. Venitul primului cluster este puțin mai mare decât venitul celui de-al doilea cluster, cu condiția ca acestuia din urmă i se atribuie cu 65% mai multe costuri.

Cel de-al doilea cluster unește majoritatea gospodăriilor și constituie 52,55%. Acest cluster poate fi descris drept cel mai mare, de aceea după nivelul dezvoltării acestuia se poate de vorbit despre dezvoltarea gospodăriilor din țară. Consumul de produse în "exploatarea familiale" constituie 38% din volumul total de producția, ceea ce este mult mai puțin decât indicele primului tip de gospodărie. Adică pentru realizarea producției sunt alocate 62%, ceea ce aduce un venit de 43 mii lei. Suprafața celui de-al doilea tip de gospodărie este cu 0,71 hectare mai mare decât indicele primului tip și, de asemenea, cu 5,18 hectare mai mică decât cel de-al treilea. Mulți dintre indicatorii acestui cluster cedează în fața indicilor celui de-al treilea cluster.

Celui de-al treilea cluster îi aparțin 44,48% din gospodăriile cuprinse în eșantion. Numărul mediu al gospodăriilor din acest cluster este mai mic decât în cel de-al doilea, dar totodată se observă cel mai înalt indicator al suprafeței - 6,96 ha. Gospodăriile din acest cluster produc 81% din produsele agricole pentru vânzare și 19% pentru consum. Acest cluster se remarcă printr-un număr semnificativ de lucrători angajați, motiv pentru care cresc consumurile, care în medie constituie 76 mii lei. Vom remarca că consumurile primului tip de gospodărie, sunt mai mari cu 73 mii lei față de primul tip, și cu 71 mii lei cu cel de-al doilea. Cu toate acestea, creșterea consumurilor a dus la o creștere a veniturilor gospodăriilor. Astfel, veniturile "gospodăriilor comerciale" au reprezentat 74%, ceea ce constituie 254 mii lei.

Una din principalele probleme ale exploatarea agricole este lipsa resurselor financiare necesare pentru dezvoltarea ulterioară. În acest sens, una dintre soluții ar fi promovarea consecventă a politicii de creditare în mediul rural. În fața creditorului sunt puse sarcini dificile: a oferi la moment oportun resurse de creditare, de a crea condiții atractive pentru agenții economici, a sprijini dezvoltarea întreprinderilor rentabile [9].

Procentul de întoarcere a împrumuturilor agricole este destul de ridicat și constituie aproximativ 90%. Cu toate acestea, trebuie luat în considerare următorul fapt: în cazul lipsei mijloacelor bănești la fermieri, din cauza imposibilității de a vinde producția, banca vine în întâmpinare și este de acord să accepte în schimb plata în natură.

Conform eșantionului, 7% din gospodărie au primit împrumut, respectiv 93% nu au recurs la această formă de sprijin. Volumul împrumuturilor acordate pentru dezvoltarea exploatarea agricole familiale este de circa 2,7 milioane lei. Creditorul principal al gospodăriilor este banca comercială, a cărei cotă constituie 90% (figura 7).

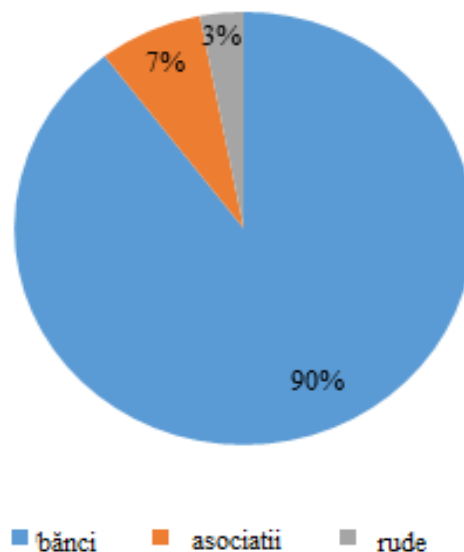

Figura 7. Cota creditorilor în exploatările agricole familiale, %

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Creditorii cei mai stabili pentru sectorul agrar sunt băncile. De aceea, motivul pentru care ponderea băncilor reprezintă 90% din masa de creditare, eliberat exploatațiilor agricole familiale, ceea ce constituie peste 2 milioane de lei. Ponderea asociațiilor de creditare constituie 7%, sau 202 mii lei. Ponderea creditelor de la rude este cea mai mică și constituie numai 3%, adică 85 mii lei.

În ciuda lipsei permanente a resurselor financiare proprii, exploatațiile agricole familiale au nevoie de asistență financiară pentru achiziționarea de cereale, îngrășăminte minerale, erbicide, procurarea furajelor, preparatelor de uz veterinar etc.

Pentru activitatea agricolă este caracteristic un ciclu lung de producție, în care performanțele financiare a gospodăriilor sunt determinate de totalurile anului. Ca urmare, creditele pe termen lung devin cele mai preferate, deoarece debitorul are posibilitatea să se asigure cu resurse financiare, iar banca reduce nivelul de risc. Astfel, un împrumut pe termen lung are cea mai mare valoare medie în comparație cu alte tipuri de împrumuturi (figura 8).

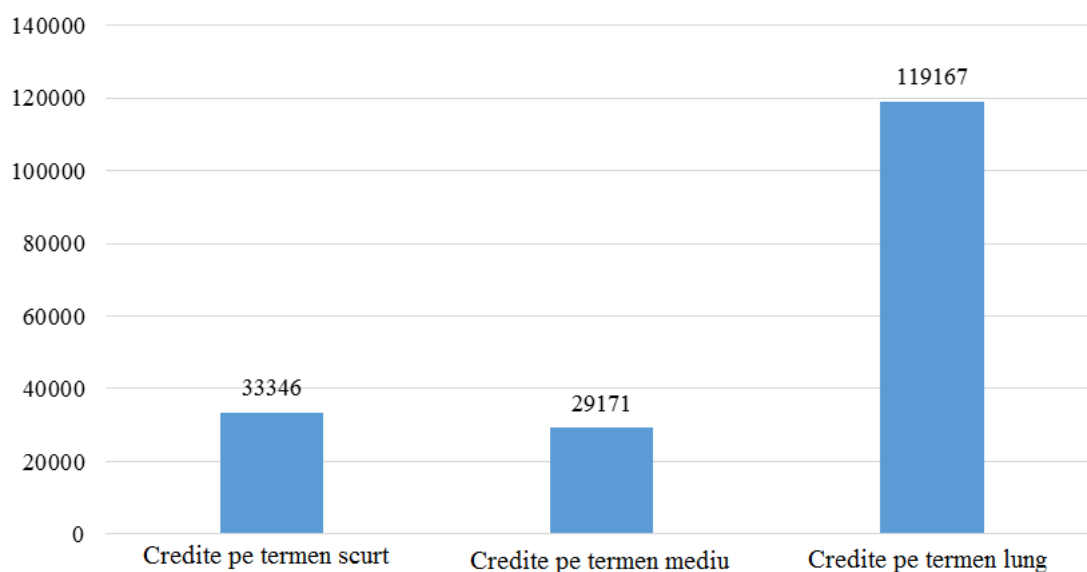

Figura 8. Valoarea medie a împrumuturilor exploatațiilor agricole familiale, lei
 Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Împrumuturile acordate sectorului agrar pe o perioadă de un an au constituit în medie 33.346 lei, în timp ce valoarea medie a împrumuturilor pe termen mediu și termen scurt (pe 1 an) fiind cu 2% mai mică decât primul indicator. Aceasta înseamnă că valoarea medie a creditelor pe termen mediu și scurt nu variază semnificativ. Valoarea medie a împrumuturilor pe termen lung este mult mai mare și constituie 119167 lei, ceea ce este de două ori mai mult decât cele două tipuri anterioare de împrumut.

În primul rând, durata împrumutului afectează mărimea plății lunare. Dar, în afară de aceasta, ea, de asemenea, poate afecta și rata dobânzii la împrumut. Creditele pe termen de la doi la cinci ani rămân cele mai atractive, ponderea acestora fiind de 38,7% în anul 2015 din volumul total al împrumuturilor în moneda națională. Figura 9 prezintă dependența ratei dobânzii de suma împrumutului (figura 9).

Astfel, de cea mai mică rată a dobânzii au profitat gospodăriile care au primit un împrumut de 500 mii lei. După majorarea ratei dobânzii cu 7.3 puncte, cererea de credit a scăzut cu mai puțin de 50 mii lei. Următoarea rată a dobânzii constituie 17,7%, cu o valoare medie a împrumutului de 23 mii lei, care este de 2 ori mai mică decât cel anterior. Astfel de rate ale dobânzii ca 16,5% și 14,2% au o valoare medie a împrumutului de peste 123 mii lei fiecare.

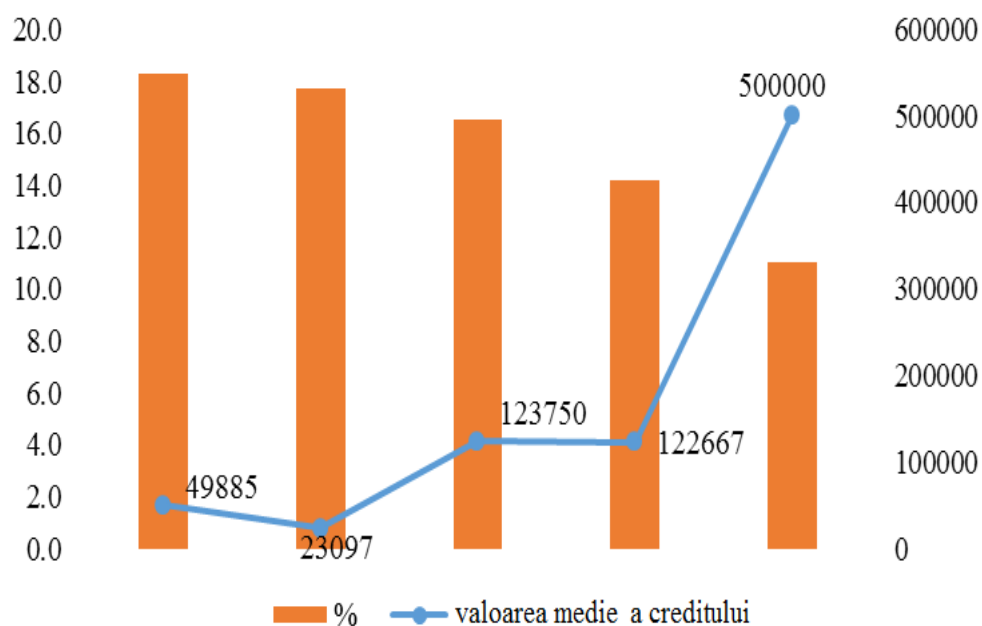

Figura 9. Dependența dintre suma medie a creditului și rata dobânzii

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Cele mai mari volume de împrumuturi au fost utilizate pentru achiziționarea de utilaj agricol. Există o tendință de a reduce volumul de credite care vizează achiziționarea animalelor, care poate fi privită ca un proces negativ.

Reieșind din datele figurii 10, se poate concluziona că creditorii finanțează în mod activ procurarea tehnicii agricole. Astfel, utilajul agricol reprezintă cea mai mare cotă în volumul total de creditare - 51%. Mijloacele pentru achiziționarea produselor agricole reprezintă, de asemenea, o cotă semnificativă - 24%. Pentru activitățile neagricole au fost alocate mai mult de 294 mii lei, adică 11%. La rândul său, împrumutul utilizat pentru achiziționarea de animale nu depășește suma de 27 mii lei. O astfel de pondere scăzută a împrumuturilor indică faptul că sectorul zootehnic este mai puțin dezvoltat în rândul exploatațiilor agricole familiale. Restul direcțiilor de împrumuturi ale Băncii reprezintă mai puțin de 10% din suma totală a împrumuturilor eliberate (figura 10).

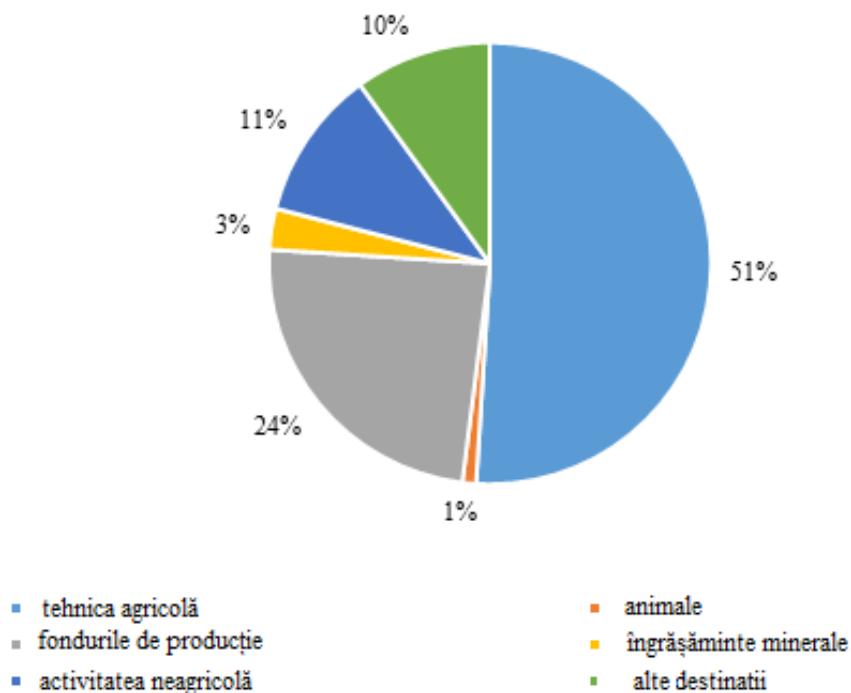

Figura 10. Scopul primirii creditului

Sursa: calculele autorului în baza datelor eșantionului

Însă, trebuie remarcat faptul că funcționarea viabilă și eficientă a sistemului financiar în sectorul agrar va fi posibilă numai dacă veniturile din agricultură vor crește. Existența unor servicii corespunzătoare, cum ar fi consulting-ul în afaceri, furnizarea resurselor de producție, servicii de management și marketing etc., sunt doar premisele pentru funcționarea eficientă a sistemului financiar rural și conving instituțiile financiare să nu evite serviciile din sectorul agrar.

III. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Ca urmare a generalizării datelor din literatura de specialitate privind evaluarea nivelului de dezvoltare a exploatărilor agricole familiale și a cercetărilor proprii în acest domeniu, putem formula următoarele concluzii:

1. Studiul exploatațiilor agricole familiale din Republica Moldova implică utilizarea unor abordări conceptuale fundamentale noi care servesc drept bază pentru elaborarea unor modele matematice adecvate în vederea descrierii dezvoltării durabile a economiei spațiului rural. În lucrare este demonstrată importanța practică a metodelor econometrice în descrierea economiei spațiului rural prin prisma analizei frontierei stohastice.

2. Pentru a justifica evaluarea nivelului de dezvoltare a exploatărilor agricole familiale a fost propus un indicator fundamental nou - ratingul stohastic al agentului economic, calculat în baza metodelor de frontieră, în care în calitate de funcție de producție este utilizat Cobb - Douglas. Analiza prezentată corelează eficiența gospodăriei cu valoarea maximă admisibilă pentru tehnologia corespunzătoare eficiență.
3. Sunt prezentate valorile optime ale suprafeței gospodăriilor, resursele de muncă, costurile mecanizate etc., calculate cu ajutorul modelelor econometrice neliniare de clasificare a exploatațiilor familiale. Valorile elasticității factorilor incluși în model fac posibilă evaluarea căii de perspectivă pentru reorganizarea unităților agricole.
4. Pentru o evaluare adecvată a ratingului exploatațiilor agricole familiale, a fost utilizată metoda de grupare a agenților economici după un număr de factori semnificativi pentru a obține o omogenitate a grupurilor. Metoda cluster, cu utilizarea măsurii de calcul a distanței Euclidiene, a împărțit eșantionul exploatărilor familiale în trei grupuri distincte care se exclude reciproc: agricultura de subzistență, gospodăria familială și gospodăria comercială.
5. A fost elaborat un criteriu de susținere financiară a exploatațiilor familiale bazat pe metoda de rating stohastic, care permite în funcție de caracteristicile economice, să determine eficacitatea creditării după scadență și rata dobânzii bancare.

În vederea rezolvării unei probleme științifice importante, ca rezultat al studiilor efectuate, sunt propuse recomandări care pot servi drept îndrumări metodologice în desfășurarea politicii agrare în Republica Moldova:

- 1) Pentru a rezolva problema eficienței utilizării terenurilor în exploatațiile agricole familiale, este necesar să se utilizeze indicatori de rating a eficienței economice, ceea ce va încuraja un nivel ridicat al randamentului culturilor agricole, producției brute și celei de mărfuri. La un rezultat pozitiv al activității gospodăriilor va duce, de asemenea, contabilitatea competentă, managementul și evidența fiscală a resurselor funciare, activizarea activității factorilor organizaționali și economici, precum și măsurile de consolidare a terenurilor.
- 2) Politica agrară de succes a Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului din Republica Moldova poate fi desfășurată numai printr-o determinare clară a tipurilor de agenți economici din localitățile rurale. Pentru creșterea eficienței subvenționării exploatărilor agricole familiale, este necesar să se identifice grupurile gospodăriilor de perspectivă în baza metodei de atribuire a ratingului stohastic. Astfel, resursele financiare vor fi alocate agenților economici cu cel mai înalt rating.

- 3) Sunt recomandate măsuri de ameliorare a potențialului tehnic al producătorilor agricoli, ceea ce presupune restabilirea activității întreprinderilor de reparare, servicii tehnice și intermediare, ajustarea procesului de asigurare cu piese de schimb a acestora, modernizarea utilajului, optimizarea utilizării mașinilor și costuri pentru recondiționarea mașinilor.
- 4) Legitățile evidențiate în lucrare ce țin de relația inversă între volumul creditării și dobânzile bancare, justifică necesitatea de a reglementa sprijinul financiar în conformitate cu frontiera limită. Prin urmare, în opinia autorului, cele mai preferate sunt împrumuturile pe termen lung, în cazul cărora debitorul are posibilitatea de a asigura resurse financiare, iar banca reduce nivelul de risc.
- 5) În calitate de abordare fundamentală în procesul elaborării măsurilor de îmbunătățire a nivelului de dezvoltare a exploatărilor agricole familiale este necesară elaborarea și implementarea programelor specializate ale Uniunii Europene de optimizare a subvenționării, îmbunătățirea structurii de producție, inițiative educaționale prin atragerea resurselor Universității Agrare de Stat din Moldova, ceea ce va contribui la creșterea eficienței economice a producătorilor agricoli, realizarea auto-asigurării țării cu produse alimentare și atingerea efectului social concomitent - dezvoltarea durabilă a localităților rurale.

IV. BIBLIOGRAFIE

1. Cimpoeș D., Racul A. Aplicarea metodelor neparametrice la determinarea productivității și eficienței întreprinderilor agricole. În: Știința Agricolă, Chișinău, 2006, nr. 2, p. 83-88.
2. Cimpoeș D., Lerman Z., Consolidarea terenurilor ca factor pentru dezvoltarea de succes a agriculturii în Moldova. În: al 96-lea Seminar EAAE Cauze și impacturi ale structurilor agricole. Lucrarea de discuții Nr. 1005. Elveția: The Hebrew University of Jerusalem, 2006, p. 36.
3. Parmacli D. Stratan A., Eficiența economică a producției agricole. Universitatea de Stat B.P.Hasdeu din Cahul, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Chișinău, Complex Ed. al IEFS, 2010, p. 112.
4. Timofti E., Chișlaru A. Eficiența economică a producerii grâului de toamnă în Republica Moldova (probleme metodologice și teretico-practice), Chișinău: UASM, 2007, p. 224.
5. Timofti E., Eficiență și competitivitatea în agricultură, Chișinău: Complexul Editorial-Poligrafic al IEFS, 2009, p. 296.
6. Coelli T., Rao, D. S. P., Battese, G. (2005): An Introduction to efficiency and productivity analysis, Kluwer, Boston, p. 349.

7. Davidova, S., Cuddy, M., Bauer, K. (2006): Integrates development of agriculture and rural areas in central European countries. Lexington books, p. 248.
8. Farrell, M.J. (1957): The measurement of productive efficiency. *Journal of the Royal Statistical Society, Series A*, Vol. 120, p. 253-281.
9. Gorton, M., Davidova, S. (2001): Farm Productivity and Efficiency in the CEF Applicant Countries: a synthesis of results. Work Package 5, Working Paper 2/7. *Research Group of Agricultural Economics and Business Management, Imperial College at Wye, University of London*, p. 84.
10. Lerman, Z., Cimpoies, D. (2005): Land Consolidation as a Factor for Successful Development of Agriculture in Moldova. *Discussion Paper No. 10.05*. The Hebrew University of Jerusalem. The Center for Agricultural Economic Research, p. 74.

V. PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

1. Semionova E. The influence of the family farms on the socio-economic development of rural areas of the Republic of Moldova. In: Scientific symposium of young researchers XIII, Volume I, Chișinău, ASEM, 2015, p. 187-190, 0,19 с.а., ISBN 978-9975;
2. Семёнова Е. Понятие, экономическая сущность и роль развития семейных фермерских хозяйств. В: XXXIV Международной научно-практической конференции „Современные тенденции в экономике и управлении: новый взгляд”, Центр развития научного сотрудничества, Новосибирск, Россия, 2015, стр. 24-28, 0,26 п.л., ISSN 978-5-00068;
3. Семёнова Е. Влияние семейных (фермерских) хозяйств на социально-экономическое развитие сельской местности Республики Молдова. В: XXXIV Международной научно-практической конференции „Современные тенденции в экономике и управлении: новый взгляд”, Центр развития научного сотрудничества, Новосибирск, Россия, 2015, стр. 51-59, 0,38 п.л., ISSN 978-5-00068;
4. Semionova E. Development activities for loans and grants country farms in the Republic of Moldova. In: International research and practice conference XII „European Science and Technology”, Munich, Germany, 2015, p. 160-167, 0,55 с.а., ISBN 978-3-941352;
5. Семёнова Е. Крестьянское (фермерское) хозяйство - как метод поддержки сельской местности в Республике Молдова. В: XXXI студенческой международной заочной научно-практической конференции, т. 31, № 2, Международный центр науки и образования, Москва, Россия, 2016, стр. 30- 40, 0,38 п.л., ISSN 2310-0362;

6. Semionova E., Cimpoeș D., Racul A., Evaluarea nivelului de dezvoltare a gospodăriilor de fermieri în Republica Moldova prin metoda analizei frontierei stohastice. În: Conferința științifică internațională consacrată celei de-a XXV-a aniversări a ASEM, v. 6, Chișinău, ASEM, 2016, p. 42-48, 0,50 c.a., ISBN 978-9975;
7. Семёнова Е. Метод стохастической границы для оценки уровня развития крестьянских фермерских хозяйств в Республике Молдова. В: Наука о человеке: гуманитарные исследования, т. 27, №1, ОмГА, Омск, Россия, 2017, стр. 165-177, 0,75 п.л., ISSN 1998;
8. Чимпоеш Д., Ракул А., Семёнова Е. Анализ стохастической границы как метод оценки уровня развития крестьянских (фермерских) хозяйств в Республике Молдова. În: Conferința Internațională Științific-Practică. Realizările contemporane în știință și căile de creștere a economiei regionale și a țării integral, Comrat, USC, 2017, p. 160-165, 0,39 c.a., ISBN 978-9975-83-055;
9. Semionova E., Cimpoeș D., Racul A. Efficiency of peasant farms in the Republic of Moldova: perspectives of development. În: Bulletin of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Management și Inginerie în Spațiul Rural: Scientific Papers Series „Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development”, Romania, Bucuresti, USAMV, v. 17, nr. 2, 2017, p. 315-322, 0,6 c.a., ISSN 2284;
10. Semionova E., Mitriuc M. Analiza frontierei stohastice ca metodă de evaluare a nivelului de dezvoltare a gospodăriilor de fermieri în Republica Moldova. Studia universitatis moldoviae, „Seria științe exacte și economice”, USM, nr.7(107), 2017, p.127-135, 0,7 c.a., ISSN 1857;
11. Cimpoeș L., Semionova E. The individual sector of agriculture in moldova and its contribution to the development of rural areas. In: Proceedings of the 8th International Scientific Conference Rural Development, Aleksandras Stulginskis University, Lithuania, 2017, p. 955-959, 0,4 c.a., ISSN 182.

ADNOTARE

la teză de doctor în economie cu tema **“Dezvoltarea exploatațiilor agricole familiale din Republica Moldova în contextul integrării europene”**, Elena Semionova, Chișinău, 2018

Structura tezei constă din: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 139 de titluri, 8 anexe, 139 pagini de text de bază, 50 de figuri, 26 de tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 11 lucrări științifice.

Cuvintele - cheie: exploatațiile agricole familiale, tipologia, creditare, subvenționare, rating, dezvoltare durabilă.

Domeniul de studiu reprezintă analiza teoriilor, metodelor și aspectele practice referitor la determinarea nivelului de dezvoltare a gospodăriilor de fermieri în Republica Moldova în contextul integrării europene.

Metodologia cercetărilor științifice include abordările analizei, sintezei, indicatorii economico-statistici, metoda de evaluare a ratingului și metoda parametrică a Frontierei Stohastice.

Scopul și obiectivele lucrării constă în evidențierea legităților de optimizare a gospodăriilor de fermieri în Republica Moldova și elaborarea recomandărilor pentru creșterea eficienței economice.

Noutatea științifică a lucrării constă în argumentarea metodei de evaluare a nivelului de dezvoltare a gospodăriilor de fermieri, în baza modelelor econometrice prin aplicarea funcției de producție Cobb - Douglas.

Problema științifică importantă soluționată constă în atribuirea indicatorului de rating a eficienței pentru fiecare exploatație agricolă familială și sunt prezentate criteriile de optimizare a procesului de producție în contextul integrării europene. Tipologia gospodăriilor de fermieri, elaborată în baza metodelor stohastice, contribuie la perfecționarea suportului financiar de stat.

Semnificația teoretică a tezei constă în definirea rezultatelor și determinarea legităților de dezvoltare a gospodăriilor de fermieri.

Valoarea aplicativă a tezei constă în determinarea parametrilor optimali a gospodăriilor țărănești.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele studiului științific au fost implementate în cadrul proiectului instituțional 15.817.05.31A “Dezvoltarea durabilă a mediului rural în Republica Moldova în contextul integrării în Uniunea Europeană”.

АННОТАЦИЯ

докторской диссертации на соискание учёной степени доктора экономических наук на тему **“Развитие семейных фермерских хозяйств в Республике Молдова в контексте евроинтеграции”**, Елена Семенова, Кишинев, 2018

Структура диссертации состоит из: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография из 139 наименований, 8 приложения, 139 страниц основного текста, 50 рисунков, 26 таблиц. Научные результаты были опубликованы в 10 научных работах.

Ключевые слова: семейные фермерские хозяйства, типология, кредитование, субсидирование, рейтинг, устойчивое развитие.

Областью исследования являются теоретические, методологические и практические аспекты экономического развития семейных фермерских хозяйств в Республика Молдова в контексте евроинтеграции.

Методология научного исследования включает в себя подходы анализа, синтеза, экономико-статистические показатели, метод оценки рейтинга и параметрический метод стохастической границы.

Цель и задачи исследования состоит в выявлении закономерностей оптимизации семейных фермерских хозяйств в Республике Молдова и разработке рекомендаций для повышения экономической эффективности.

Научная новизна и оригинальность состоит в обосновании метода оценки уровня развития семейных фермерских хозяйств на основе эконометрических моделей путем применения производственной функции Cobb – Douglas.

Важная научная проблема, которая решена состоит в присвоении рейтингового показателя эффективности каждому семейному фермерскому хозяйству и представлены критерии оптимизации структуры производства в контексте евроинтеграции. Разработанная, на основе стохастических методов, типология семейных фермерских хозяйств способствует улучшению финансовой помощи государством.

Теоретическая значимость исследования состоит в установлении результатов и определении закономерностей в развитие семейных фермерских хозяйств.

Практическая значимость диссертации состоит в определении оптимальных параметров семейных фермерских хозяйств.

Внедрение научных результатов. Научные результаты были внедрены в рамках научного институционального проекта 15.817.05.31A „Устойчивое развитие сельской местности в Республике Молдова в контексте евроинтеграции”.

ANNOTATION

for the PhD thesis in economics ”**The development of peasant farms in the Republic of Moldova in the context of integration into the European Union**”,

Elena Semionova, Chisinau, 2018

The structure of the thesis includes introduction, three chapters, conclusions and recommendations, list of references from 139 sources, 8 appendixes, 139 pages of the main text, 50 figures, 26 tables. Scientific results were published in 10 scientific papers.

Key words: peasant farms, typology, crediting, subsidizing, rating, sustainable development.

The field of the research is the analysis of theories and methods used to evaluate the development level of the peasant farms.

The methodology of research includes the approaches of analysis, synthesis, economic and statistical indicators, the rating evaluation method and the parametric method of the stochastic frontier.

The main goal and objectives of this research is to identify optimization patterns of peasant farms in the Republic of Moldova and to develop recommendations for improving economic efficiency.

The scientific innovation consists in justifying the method of assessing the development level of peasant farms based on econometric models by applying the Cobb-Douglas production function.

The important scientific problem, which has been solved is to assign a efficiency indicator of rating to each peasant farms and present the criteria for optimizing the production structure in the context of European integration. The typology of family farms developed on the basis of stochastic methods contributes to the improvement of financial assistance by the state.

The theoretical importance of the research consists in establishing the results and determining regularities in the peasant farms development.

The practical importance of the thesis is to determine the optimal parameters of peasant farms.

Implementation of scientific results. The scientific results were implemented within the framework of the scientific institutional project 15.817.05.31A "Sustainable development of rural areas in the Republic of Moldova in the context of eurointegration".

SEMIONOVA ELENA

**DEZVOLTAREA EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE FAMILIALE DIN
REPUBLICA MOLDOVA IN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE**

**521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
(în agricultură)**

**AUTOREFERATUL
tezei de doctor în științe economice**

Aprobatspretipar: _____
Hîrtieofset. Tiparofset.
Coli de tipar: _____

Formatulhîrtiei 60x84 1/16
Tiraj: _____exemplare
Comanda nr. _____

Centrul Editorial al UASM
Chișinău, str. Mircești, 42
Tel: 432-575; 432-659

